

Göteborgs stad
Örgryte stadsdelsnämnd
Box 6244
400 60 Göteborg

2010-05-25
1 (4)
Dnr 41-2009:3425

Anmälan angående skolavslutning i kyrkan vid Nya Lundenskolan i stadsdelen Örgryte, Göteborgs kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen vidtar ingen åtgärd utöver gjorda påtalanden mot Göteborgs kommun avseende hur skolavslutningen utformats eller hur reglerna om befrielse från undervisning tillämpats.

Ärendet

Skolinspektionen har den 7 september 2009 tagit emot en anmälan från en förälder till en elev vid Nya Lundenskolan. Anmälaren var kritisk till hur terminsavslutningen i juni 2009 arrangerats. I anmälan angavs att skolan hade för avsikt att upprätta en lista på elever utifrån en blankett om ansökan om befrielse från deltagande i avslutningen. Skolinspektionen fann inte tillräckliga skäl för att utreda anmälan vidare och avslutade därför ärendet, dnr 41-2009:2894.

Därefter har Skolinspektionen den 21 oktober 2009 tagit emot en ny anmälan från samme person.

Skolinspektionen har beslutat att utreda ärendet. Utredningen i detta fall syftar till att kontrollera om Göteborgs kommun uppfyllt författningarnas krav när det gäller utformandet och genomförandet av Nya Lundenskolans julavslutning i december 2009.

Anmälaren har uppgett bland annat följande

Anmälaren vidhåller att skolan registrerat elevernas ansökan om befrielse från skolavslutningen och att registreringen baserats på religiösa kriterier. Han hävdar vidare att programmet vid terminsavslutningen i juni 2009 var konfessionellt och att ingen har rätt att tvinga medborgarna att delta i religiösa sammanhang eller att ange sin religiösa övertygelse. Han är kritisk till att man måste ansöka om befrielse från ett inslag i skolan och han menar att eleven på så sätt definieras som ett "undantagsfall".

Göteborgs kommun har uppgett bland annat följande

Nya Lundenskolan har inte upprättat någon lista över vilka elever som valde att inte närvara vid skolavslutningen i kyrkan. Varje år har personalen en diskussion kring hur skolavslutningarna ska arrangeras och som ett led i detta arbete har skolan valt att undersöka hur många elever som av olika skäl känner att de inte kan närvara i kyrkan. Inför skolavslutningen i juni 2009 var det fyra eller fem av skolans 370 elever som valt att inte delta, varför skolan inte såg det som nödvändigt att arrangera avslutningen på något annat sätt än vad som tidigare gjorts. Skolavslutningen bedömdes vara icke-

konfessionell. Inför julavslutningen 2009 har skolan preliminärbokart Örgryte Nya Kyrka.

Motivering till beslutet

Rättslig reglering

I 1 kap. 2 § regeringsformen (RF) stadgas att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde. Det allmänna ska också motverka diskriminering av människor, bland annat på grund av nationellt eller etniskt ursprung eller religiös tillhörighet.

Enligt 2 kap. 2 § RF är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot tvång att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Medborgaren är också gentemot det allmänna skyddad mot tvång att delta i sammankomst för opinionsbildning eller annan meningsyttring.

Religionsfriheten, liksom den negativa religionsfriheten som beskrivs som rätten att avstå från religion, skyddas också av artikel 9 i lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Huvudregeln enligt 3 kap. 11 § skollagen (Skoll) är att varje barn som fullgör skolplikt inom det offentliga skolväsendet ska delta i den verksamhet som anordnas.

Det finns emellertid enligt 3 kap. 12 § första stycket Skoll möjlighet till att en elev på vårdnadshavarens begäran befrias från skyldighet att delta i inslag i verksamheten, men enligt förarbetena (prop. 1985/86:10 s. 89) ska denna bestämmelse tillämpas med återhållsamhet.

Undervisningen i skolan ska enligt avsnitt 1 i 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94), vara icke-konfessionell. Undervisningen skall vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Enligt Skolverkets praxis är en skolavslutning, om den är obligatorisk för eleverna att delta i, att se som en del av utbildningen och därmed ställs samma krav på skolavslutningen som gäller för undervisning i skolan, PM Skolavslutning – Skolverkets bedömning.

I betänkandet Skolans ansvar för kränkningar av elever (SOU 2004:50 s. 178 f.) anförs att en skolavslutning i kyrkan kan kanske anses försvarligt, trots invändningar från elever med annan trosuppfattning, om annan lämplig lokal saknas och tonvikten läggs på den gemensamma samvaron, inte på religiösa traditioner.

Utredningen i ärendet

Av utredningen i ärendet framgår bland annat följande. Skolavslutningen i juni 2009 hölls i Örgryte Nya Kyrka. Av skolans 370 elever var det fyra eller fem elever som valde att inte delta. Inför skolavslutningen lämnade skolledningen ut ett informationsblad till vårdnadshavarna. Informationen innehöll ett program för avslutningen. Enligt programmet skulle orkesterklasserna framföra några melodier, rektorn hålla tal och dela ut intyg, prästen hålla tal och avslutningsvis skulle alla sjunga psalmen "Den blomstertid nu kommer". Av den skriftliga informationen framgick också att en alternativ avslutning skulle arrangeras för de elever som av religiösa eller andra skäl inte tyckte sig kunna delta i kyrkan. Hur denna alternativa avslutning skulle utformas angavs inte. Längst ned på informationsbladet fanns en blankett del med möjlighet att ansöka om att inte delta i avslutningen. Här fanns plats för elevens namn och klass samt underskrift av vårdnadshavaren. Det fanns ingen uppmaning eller något krav om att ange skäl till varför eleven valt att inte delta.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer inledningsvis att skolan inte formellt tvingat någon elev att delta i skolavslutningen i kyrkan eller att tillkännage sin religiösa åskådning. Inte heller finns det något som tyder på att skolan upprättat en lista innehållande personliga uppgifter om de elever som valde att inte delta.

När det därefter gäller frågan om det är förenligt med bestämmelserna att hålla skolavslutning i kyrkan kan följande sägas. Skolavslutningen är en central och viktig del av skolans verksamhet. Avslutningen ramar in och avslutar terminens gemensamma arbete och är en angelägenhet för alla skolans elever och hela dess personal. I och med att en skola väljer att ha skolavslutningen i kyrkan så riskerar skolan att vissa elever uteslängs från gemenskapen vid ett tillfälle som av alla elever uppfattas som viktigt och betydelsefullt.

En skola som överväger att anordna verksamhet som en minoritet av eleverna kan uppfatta som besvärande bör även uppmärksamma att eleverna kan sägas stå i en beroendeställning gentemot skolan. Det kan därför i praktiken vara svårt för en elev att välja något annat än det som framstår som påbjudet av skolan. Möjligheten att ansöka om befrielse från till exempel en skolavslutning kan, i praktiken, uppfattas som liten, därför att ansträngningen för att säga nej blir en alltför stor uppoffring för eleven i relation till exempelvis lärare och kamrater. Ett liknande argument anføres av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) i rättsfallet *Lautsi mot Italien* (30814/06). Rättsfallet behandlar utsträckningen av den negativa rättigheten av religionsfrihet i relation till rätten till utbildning. Europadomstolen kom fram till att det inte var tillåtet att ha religiösa symboler, i form av krucifix, i klassrummen i den statliga skolan, eftersom staten, i synnerhet i utbildningssammanhang, ska vara neutral. Skolinspektionen bedömer inte – utifrån övervägandena i rättsfallet – att det generellt skulle strida mot Europakonventionen att hålla skolavslutning i kyrkan. Det förhållande som Europadomstolen bedömt rör religiösa symboler som fanns i elevernas klassrum och vilka eleverna såg och påverkades av varje dag i sin undervisningssituation. En skolav-

2010-05-25

4 (4)

Dnr 41-2009:3425

slutning som hålls i kyrkan är ett enstaka inslag i verksamheten och kan inte sägas ge uttryck för skolans ståndpunkt på samma sätt som krucifixen i det aktuella rättsfallet.

Gränsen för när en skolavslutning är ett uttryck för religionsutövning måste bedömas från fall till fall. I vissa fall kan en skolavslutning i kyrkan innebära en påverkan mot en viss trosinriktning utifrån hur skolavslutningen utformas. I det aktuella ärendet framgår att avslutningen hölls i Örgryte Nya Kyrka och att en präst höll tal. Det förekom psalmsång, den traditionella "Den blomstertid nu kommer" men såvitt framgår av utredningen inte bön, välsignelse, trosbekännelse eller andra religiösa inslag. Skolinspektionen bedömer, mot bakgrund av hittillsvarande myndighetspraxis, att tonvikten på skolavslutningen enligt det program som presenterats låg på traditioner och samvaro. Den ifrågakvarande skolavslutningen vid Nya Lundensskolan får därför anses vara förenlig med gällande praxis.

Skolinspektionen anser att ingenting annat framkommit än att Göteborgs kommun har handlat inom ramen för rådande reglering på området. Skolinspektionen vill dock påtala att det är skolans rektor som ansvarar för hur skolavslutningen utformas och genomförs. Det är viktigt att rektorn behåller kontrollen över avslutningens utformning om den hålls i kyrkan. Skolinspektionen vill också slutligen med skärpa erinra om att det är angeläget att skolor utformar avslutningarna så att alla elever ska kunna känna att de kan delta och att alla föräldrar med samma förtroende kan skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller den andra åskådningen. Därför bör en skola noga överväga om det är lämpligt att hålla en skolavslutning i kyrkan.

På Skolinspektionens vägnar

Malin Rothlin
Enhetschef

Anna-Lena Olsson
Jurist

Kopia till
Anmälaren